

Resumo da unidade 13. Formación, evolución e final dos bloques. Os conflitos nun mundo bipolar.

1.- Bipolarización e focos de tensión.

- Os acontecementos da II Guerra Mundial forzaron unha alianza entre países de tendencias políticas diferentes e ao remate do conflito os antigos aliados non se entenderon, especialmente Truman, presidente norteamericano e Stalin, presidente soviético.

1.1. A formación dos Bloques.

- En 1946, Churchill anunciaba nun discurso a aparición en Europa dun **telón de acero** entre o leste e o oeste.

E no Kremlin consideraban o mundo dividido en dous **bloques**: o campo imperialista e antidemocrático por unha banda e pola outra o que se aglutinaba en torno á Unión Soviética que era definido polos soviéticos como campo anti-imperialista e democrático.

- No primeiro aliábanse os Estados Unidos, os seus aliados europeos e americanos e os gobernos anticomunistas de países que vivían unha guerra civil, como Grecia ou China.

- Enfronte, baixo a dirección da URSS, situábanse as novas democracias populares do Leste europeo, os partidos comunistas dos países occidentais, os movementos de liberación nacional das colonias e o movemento obreiro e democrático de todos os países.

1.2. A hexemonía dos Estados Unidos e a formación do bloque capitalista occidental.

- Os políticos americanos basearon a súa estratexia en cinco puntos fundamentais (enorme potencial militar, axuda económica para a reconstrución en Europa, axuda militar aos países ameazados polo “comunismo”, bases militares para cercar á URSS e propaganda anticomunista no mundo libre).

- O inicio desta política e do liderazgo americano podémolo situar na chamada **Doutrina Truman**, presidente americano que a definiu ante o Congreso do seu país.

- Complementouse cun programa económico: o **Plano Marshall** de axuda financeira e económica para toda Europa coa fin de evitar que a situación ruín da posguerra favorecera o trunfo e a expansión do comunismo.

- Consecuencia directa da «Doutrina Truman» foi, no campo militar, a aparición da Organización do Tratado do Atlántico Norte (O.T.A.N). Tívoise en conta nela o maior peso político e militar de Estados Unidos, e tamén a súa decisiva forza nuclear.

1.3. A formación do bloque comunista

A Unión Soviética saíu engrandecida da Guerra Mundial e os seus dirixentes iniciaron un proceso para facer da súa zona de ocupación europea unha única rexión integrada.

-Frente ás iniciativas norteamericanas, especialmente á *Doutrina Truman* e a oferta do Plano Marshall que os colleu desprevenidos a URSS reaccionou aceptando a teoría do mundo bipolar, e optou por liderar o bloque comunista (aumento do poderío militar, formación dun bloque militar baixo coordinación soviética no leste europeo, sistema económico integrado, apoio aos movementos pacifistas, a loita contra as disidencias internas e apoio aos movementos de liberación nacional afroasiáticos).

2. A Guerra Fría (1947-58)

- Define un conflito que desde a terminación da contenda mundial opón en todos os campos ás potencias do bloque oriental, dirixidas pola URSS, ao bloque occidental presidido polos Estados Unidos.
- Significa confrontación pero sen recorrer a enfrontamentos armados directos por parte dos líderes de cada bloque.

2.1. Trazos que definen as relacións internacionais na Guerra Fría

- Sistema bipolar ríxido
- Tensión permanente entre os dous bloques
- Política de riscos calculados
- Certa paralización dos organismos internacionais

2.2. Exemplos de confrontación

Durante a Guerra Fría os conflitos locais sucedéronse continuamente, como unha forma de confrontación permanente pero non definitiva. Exemplos:

- **O Bloqueo de Berlín.**
- **A Guerra de Corea.**
- **A nacionalización do Canal de Suez.**

3. Os inicios da distensión (1958-75): a coexistencia pacífica

- Orixínase na época de Krushev, cando convoca o XX Congreso do PCUS, no que se expoñen os principios da política exterior soviética, baseada agora na coexistencia pacífica entre estados con réximes diferentes.
- Nos Estados Unidos estaba de presidente Eisenhower, que foi reelixido por ser o home que rematou a guerra de Corea.
- Razóns para o cambio de tendencia:
 - o progresivo debilitamento dos bloques
 - o custo crecente das armas de tecnoloxía sofisticada e a seguridade de que a súa perfección provocará que non haxa vencedores nunha guerra futura.

3.1. Cambios políticos que favoreceron a distensión.

- Krushev e a desestalinización na URSS

- O seu mandato estivo caracterizado pola ruptura co estalinismo, que se plasmou nunha serie de cambios significativos: prioridade á produción de bens de consumo para elevar o nivel de vida da poboación, etc....

- Kennedy e a «Nova Fronteira».

- A presidencia de John F. Kennedy nos Estados Unidos, entre 1960 e 1963, significou tamén un cambio. O seu programa denominábase «Nova Fronteira» e supoñía rachar coa política anterior.
- Fronte á resposta nuclear debería arbitrarse a resposta flexible e tratábase de orientar a política exterior a través da axuda económica e técnica e non só a través dos pactos militares.

- A irrupción do Terceiro Mundo na escena internacional: A non aliñación

A Conferencia de Bandung (Indonesia) de 1955: manifestou a solidariedade cos países aínda dependentes e condenou toda forma de colonialismo, sendo punto de arranque do movemento dos non aliñados. Estes países negáronse a aliñarse con algún dos bloques.

3. 2. Algúns conflitos graves durante a época da coexistencia pacífica

- O muro de Berlín
- A crise dos mísiles de Cuba
- Oriente Medio: Conflito árabe-israelí
- Vietnam

4. Coexistencia pacífica, carreira de armamentos e conferencias de desarmamento.

- A comezos dos anos 70 produciuse unha distensión nas relacións internacionais.
- En Maio dese mesmo ano celebrouse un cumio en Moscú, entre Nixon e Breznev, no que ambos dirixentes chegaron a uns acordos de limitación de armas estratéxicas ¹, coñecidos como SALT I.
- A principal iniciativa partiu de Alemaña. En 1969 o socialdemócrata Willy Brandt iniciou a **Ostpolitik**, política de achegamento ao bloque comunista, mediante o asinamento de varios tratados
- A normalización de relacións entre as dúas Alemañas deu como resultado que ámbalas dúas fosen admitidas na ONU no ano 1973.
- Ás dúas superpotencias, Estados Unidos e URSS, engadíronselle agora a China popular, Europa Occidental e Xapón e habería que ter en conta, ademais, ao Terceiro Mundo e ao movemento de países non aliñados.

A Conferencia sobre Seguridade e Cooperación en Europa de 1975 e a Acta coa que rematou a Conferencia é considerada como a fin da guerra fría, xa que expresa o espírito de cooperación, a igualdade soberana e a necesidade de resolver os conflitos por medios pacíficos.

¹ Armas estratéxicas é a denominación que reciben as armas nucleares capaces de alcanzar o territorio norteamericano dende o soviético ou viceversa.